

Tulajdonnevek a helyesírási szótárakban

1. A vizsgálat korpusza. A téma 114 évet fog át, ennyi ideje, 1906-ban jelent meg ugyanis az első magyar helyesírási szótár. Nem meglepő, hogy minden helyesírási szótárban szép számmal előfordulnak tulajdonnevek. Jelen írás figyelembe veszi az összes köznyelvi helyesírási szótárat. Így tehát nem foglalkozik a szaknyelvi helyesírási szótárakkal, illetve az átírási szótárakkal, valamint a kifejezetten iskolai célra készült munkákkal (bár a korai magyar helyesírási szótárak jobbára inkább a diákokat célozhatták meg). Tekintettel van ugyanakkor a feldolgozott munkákhoz kapcsolódó szabályzatra, illetve magyarázó függelékre is a tulajdonnévi vonatkozások szempontjából. Tekintsük először tehát át a feldolgozott forrásokat időrendben, néhány alapvető jellemzőjük vagy egyedi sajátóságuk megjegyzésével:

KELEMEN BÉLA 1906. *A magyar helyesírás kis szótára. A hivatalos iskolai helyesírás alapján*. Athenaeum, Budapest. 6×14 cm, 172 lap (szótár: 5–159). [Közvetlen szemrevételezésre az 1914. évi, 6. kiadás került; ez az 1907. évi, 2. kiadás utánnomásának tekinthető. A kötethez függelék is tartozik.]

HORVÁTH ENDRE 1913. *A magyar helyesírás szótára és szabályai. Az iskolai helyesírás alapján*. Athenaeum, Budapest. 14×21 cm, 288 lap (szótár: 5–258). [A kötethez szabályzat is tartozik.]

BALASSA JÓZSEF 1929. *Az egységes magyar helyesírás szótára és szabályai*. Budapesti Korrektorok és Revizorok Köre, Budapest. 12×17 cm, L+288 lap (szótár: 1–288). [Bevett rövidítése: NyomdH. A kötethez szabályzat is tartozik.]¹

BOGNER JÓZSEF 1939. *A magyar helyesírás szabályai és szótára*. Jugoszláviai Magyar Népkönyvtár. Globus Nyomda, Petrovgrad [= Nagybecskerek]. 12×18 cm, 115 lap (szótár: 26–111).

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 1950. *A magyar helyesírás szabályai*. 9., átdolgozott és bővített kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest. 14×20 cm, 185+4 lap (szótár: 47–185). [A szótár a szabályzat mellékleteként jelent meg. Bevett rövidítése: AkH. 1950.]

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 1954. *A magyar helyesírás szabályai*. 10., átdolgozott és bővített kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest. 14×20 cm, 268 lap (szótár: 89–265). [A szótár a szabályzat mellékleteként jelent meg. Bevett rövidítése: AkH. 1954.]

¹ A szótári apparátus itt utal először lexikográfiai szempontból professzionális munkára. – A kiadvány szoros kapcsolatban van a BALASSA szerkesztette, de e helyt külön be nem mutatott *A magyar nyelvten és helyesírás kézikönyve. Kis magyar nyelvten és helyesírás szabályai és szótára* című, a Lingua Kiadónál feltehetőleg az 1940-es években év nélkül, négyszer kiadott, helyesírás terén a NyomdH.-nál szűkebb anyagú kézikönyvvel. Továbbá lényegében e két nagyon hasonló kötetből kompilált munka a következő, BALASSA nevét még csak meg sem említő szótár: BODRITS ISTVÁN szerk. 1953. *A magyar helyesírás szótára. I. rész. Nyelvtan és helyesírási útmutató. II. rész. Szótár*. Testvériség–Egység Könyvkiadóvállalat, Újvidék. 12×17 cm, LXXIX+260 lap.

- DEME LÁSZLÓ – FÁBIÁN PÁL 1961. *Helyesírási tanácsadó szótár*. Terra, Budapest. 14×20 cm, 827 lap (szótár: 17–814). [Közvetlen szemrevételezésre az 1977. évi, 7. kiadás került, ez az 1970. évi, 4. kiadás utánnomásának tekinthető. Bevett rövidítése: HTSz.]²
- SZABÓ T. ATTILA – BALOGH DEZSŐ – GÁLFFY MÓZES – KELEMEN BÉLA szerk. 1978. *Magyar helyesírási szótár*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest. 12×17 cm, 718 lap (szótár: 103–718).
- MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 1984. *A magyar helyesírás szabályai*. 11. kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest. 14×20 cm, 388 lap (szótár: 129–375). [A szótár a szabályzat mellékleteként jelent meg. Bevett rövidítése: AkH. 1984.]
- DEME LÁSZLÓ – FÁBIÁN PÁL 1988. *Helyesírási kézisztár*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 14×20 cm, 687 lap (szótár: 13–674). [Bevett rövidítése: HKsz.]
- DEME LÁSZLÓ – FÁBIÁN PÁL – TÓTH ETELKA 1999. *Magyar helyesírási szótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 16×24 cm, XI+587 lap (szótár: 1–574). [DEME–FÁBIÁN 1988 közvetlen utóda, lényegében felújított kiadása. Bevett rövidítése: MHSz.]
- LACZKÓ KRISZTINA – MÁRTONFI ATTILA 2004. *Helyesírás*. Osiris Kiadó, Budapest. 14×20 cm, 1539 lap (szótár: 425–1497). [A kötet első része: Tanácsadó, a második része: Szótár. Bevett rövidítése: OH.]
- BÁRÁNY MARGIT 2009. *Akadémiai helyesírási szótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 13×20 cm, 1415 lap.³
- MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 2015. *A magyar helyesírás szabályai*. 12. kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest. 14×20 cm, 611 lap (szótár: 141–577). [A szótár a szabályzat mellékleteként jelent meg. Bevett rövidítése: AkH. 2015.]⁴
- TÓTH ETELKA 2017. *Magyar helyesírási szótár. A magyar helyesírás szabályai tizenkettedik kiadása szerint*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 16×24 cm, VIII+586 lap. [Érdemben eltér DEME–FÁBIÁN–TÓTH 1999-től, önálló műnek tekinthető. Ajánlott rövidítése: MHSz.]⁵

2. A vizsgált kategóriák. A vizsgálat az MTA 2015 tulajdonnévi kategóriáit veszi alapul: személynevek, állatnevek, tárgynevek, földrajzi nevek, csillagászati nevek, intézménynevek, márkanevek, kiténtetés- és díjnevek, címek, egyéb tulajdonnevek. A feldolgozás is ezt a rendet követi, szemben a névtanban megszokott személynév, földrajzi név stb. sorrenddel. Minthogy a személy-állat-tárgy kategóriák szemantikailag is szorosabban összetartoznak, ez a megközelítés ontológiai szempontból is erősen indokolható.

A szótárak átnézése a következő általános tanulságokkal szolgált:

1. A szótárak folyamatosan bővülnek, nőnek, ezért nő a bennük feldolgozott tulajdonnévi anyag is.
2. A szótári apparátus folyamatosan csiszolódik, kikristályosodik. Az eleinte némi-képp zavaros apparátus először túlbonyolódik, majd a nyolcvanas években letisztul. Az ötvenes évektől kezdődően egyértelműen szerves fejlődésről beszélhetünk.
3. Egyre több tulajdonnévtípus, tulajdonnévi kategória jelenik meg a szótárakban (részletesen l. alább).

² E helyesírási szótár elkészítése során sok, a helyesírási szabályzatban taglalhatónál finomabb részletkérdést szabályozott a helyesírási bizottság (FÁBIÁN szerk. 1962, újrakiadása: FÁBIÁN szerk. 1972).

³ A kiadvány alig tekinthető helyesírási szótárnak, híján van bárminemű struktúrának, pusztá szó(alak)felsorolás. A benne található hibák száma is igen nagy.

⁴ A szabályzatban nem mutatkoztak érdemi változások, így alapvetően csupán a szótári részt mutatjuk be.

⁵ Az azonos cím ellenére DEME–FÁBIÁN–TÓTH 1999-hez képest igen sok a változás. Az alábbiakban csak ilyen változásokat mutatunk be.

3. A részletes adatok. Tekintsük át tehát az egyes tulajdonnévi kategóriákat időrendben a szótárak konkrét példáin. A példák kiválasztása szemléletességre és típusonként teljességre törekvő, ugyanakkor az alábbiak éppen ezért nem tekinthetők pusztán adatközlésnek: a beszédes példák megfelelő összeválogatása adja magát az elemzést. Minthogy kiragadott példákat mutatunk be, az egyes szótárak tipográfiájától eltekintünk – inkább zavaró, mint informatív lett volna reprodukálásuk. Azokat a példákat, amelyeket egy adott szótár törölt az előzménykiadványhoz képest, áthúzás jelöli a továbbiakban.

3.1. Személynevek. Személynevek mindegyik szótárban előfordulnak.

KELEMEN 1906-ban utónevek, egyelemű nevek (hírességek, fiktív személyek nevei) és teljes nevek jelennek meg, ragozási mintával:

<i>Adél (Adélnak v. ritkb. Adélnek)</i>	<i>Anyégin (nem: Onegin)</i>
<i>Aeschylus v. Aiskhylos</i>	<i>gróf Andrássy Gyula</i>
<i>Aesopus (Ezópus); aesopusi mese</i>	<i>Bacchus v. Bakkhos</i>

A függelékben:

<i>Petőfi Sándor, Baróti Szabó Dávid</i>	<i>a Habsburg család</i>
<i>József, Vince</i>	<i>Isten: Úr, Teremtő, Megváltó</i>
<i>Szent István, Nagy Lajos</i>	

HORVÁTH 1913-ban családneveket, illetve összetételeket is találunk:

<i>Abaffy nemescsalád; Abafi Lajos, író</i>	<i>adonáj v. Adonáj zs: Uram! Jehova</i>
<i>Ábrahám</i>	<i>Adorján v. Andor</i>
<i>Achilles, Achilles-in, Achilles-sarok</i>	<i>Bocskay-család, Bocskay brigadéros</i>

A szabályzatban:

<i>Csokonai Vitéz Mihály</i>	<i>a nagy Napóleon</i>
<i>Semsei Semsey Andor gróf</i>	<i>a kis Kovács</i>
<i>Nagy Lajos</i>	<i>Végzet</i>
<i>Kis Károly</i>	<i>Hadúr</i>
<i>Vak Béla</i>	<i>Isten: Gondviselés, Mindenható,</i>
<i>Szent István</i>	<i>Megváltó</i>
<i>szent András</i>	

BALASSA 1929:

<i>Ábel, tn, -, -je</i>	<i>Ágh, csn</i>
<i>Achilles, tn, -, -e</i>	

A szabályzatban:

<i>Vörösmarty Mihály</i>	<i>Isten: Úr, Mindenható, Örökkévaló,</i>
<i>Baróti Szabó Dávid</i>	<i>Megváltó</i>
<i>Vitéz Nagy János</i>	<i>Nagy Lajos</i>
<i>Hódító Vilmos</i>	<i>Szűz Mária</i>
<i>Szent István</i>	<i>Boldog Margit</i>

BOGNER 1939:

<i>Achilles</i>	<i>Ágoston: Augustinus</i>
<i>Adél (nem Adéle)</i>	<i>Ármány isten neve</i>
<i>Aeshylus v. Aiskhylos</i>	<i>Balogh; Baloghy</i>

A szabályzatban:

<i>Puncsec, Sztojadinovics, Hajduk- velykovics, Szveti Hubert és nem Punčec, Sveti Hubert</i>	<i>Boldog Krizinus, Nagy Frigyes, Hatalmas Dusán, Oroszlánszívű Richárd</i>
<i>Achilles és nem Achill; Ovidius és nem Ovid; Homérosz és nem Homér</i>	<i>Zeus, Hadur, Wotan, Dajbog</i>
<i>Ady Endre, Szabó Dezső, Jovánovics Milán</i>	<i>Mindenható, Megváltó, Üdvözítő</i>

MTA 1950:

<i>Achilles; Achilles-sarka valakinek</i>	<i>Árpád-család</i>
<i>Ádám</i>	<i>Árpád-ház</i>
<i>Ágost: Augustus</i>	<i>Árpád-házi</i>
<i>Aiskhylos v. Aeschylus</i>	<i>Árpád-kori</i>
<i>Allah, Allahot, Allahhal</i>	<i>Atilla v. Attila (hun király)</i>
<i>Amade (csn.); Amadé (kn.)</i>	<i>Attila v. Attila</i>
<i>Anonymus tn.</i>	<i>megváltó; a Megváltó (= Krisztus)</i>
<i>Apafi</i>	<i>Messias (= Krisztus)</i>

A szabályzatban:

<i>Petőfi Sándor, Ady Endre, Móricz Zsigmond</i>	<i>Könyves Kálmán, Nagy Péter, Hódító Vilmos, Bölcs Salamon, Szent László</i>
<i>Hadúr, Jupiter, Zeus</i>	<i>a nagy Napóleon, a tengerjáró Kolumbus</i>
<i>Isten, Mindenható, Szentlélek, Szent- háromság, Boldogasszony</i>	

MTA 1954:

<i>Achilles-sarka valakinek</i>	<i>Allah, Allahot, Allahhal</i>
<i>Ádám</i>	<i>Anatole France</i>
<i>Adolf</i>	<i>Anjou, Anjouk</i>
<i>Ady Endre</i>	<i>Anonymus</i>
<i>Aeneas</i>	<i>Attila</i>

A szabályzatban bemutatott kategorizáció: család- és keresztnevek; történelmi személyek nevének állandó jelzője; a mitológia és a vallás személynévként használt nevei.

DEME–FÁBIÁN 1961:

<i>Ábel, Ábellel v. Ábellel</i>	<i>Achilles-sarka valakinek</i>
<i>Achilles l. Akhilleusz</i>	<i>Adrien, Adriennel</i>

<i>Ady: Ady Endre, Adyval, az Adyak és Adyk; – adyas v. adys, Ady Endré-s; → Ady-vers; – Ady-versbeli</i>	<i>Aiszkülosz, Aiszkülosszal; – aisz-khüloszi; elv.: Aisz-khü-losz Aiszóposz, Aiszóposszal; – aiszóposzi; de: Ezópus fabulái, ezópusi mesék</i>
--	---

SZABÓ T. et al. 1978:

<i>ádám-: ádámcsutka, ádámkosztüm Adonisz, Adonisszal; adoniszi Aeneas, Aenesszal; aeneasi Aiszkülosz, Aiszkülosszal; aiszkhüloszi; elv.: Aisz-khü-losz</i>	<i>Albert, Alberttal v. Alberttel Allah, Allahot, Allahhal Arany: Arany János, Arannyal, Aranyt; aranyi; Arany János-i, Arany-szerű, Arany-vers</i>
---	---

A szabályzatban bemutatott kategorizáció: vezetéknevek és keresztnévek; asszonynevek; történelmi személyek nevének állandó jelzője; a mitológia és a vallás fogalomkörébe tartozó, személynévként használt nevek.

MTA 1984:

<i>Achilles-sarka valakinek; de: Akhilleusz Áchim L. András Adrienn, Adriennel, Adriennél Ady: Ady Endre, az Adyak és Adyk;</i>	<i>adyas v. adys, Ady Endré-s; Ady-vers; Ady-versbeli; Ady Endre utca Aeneas, Aeneasszal Allah, Allahot, Allahhal Amadé (keresztnév), Amadéval</i>
---	--

A szabályzatban bemutatott kategorizáció: családnevek (vezetéknévek) és keresztnévek (utónevek); asszonynevek; a mitológia és a vallás személynévként használt nevei.

DEME–FÁBIÁN 1988:

<i>Ábel, Ábellel v. Ábellel Achilles-sarka valakinek; de: Akhilleusz Adrienn (keresztnév), Adriennel, Adriennél Ady: Ady Endre, Adyval, az Adyak és Adyk, adyas v. adys, Ady Endré-s;</i>	<i>Ady-vers, Ady-versbeli; Ady Endre utca Aiszkülosz, Aiszkülosszal, aiszkhüloszi; elv.: Aisz-khü-losz Aiszóposz, Aiszóposszal, aiszóposzi; de: Ezópus fabulái, ezópusi mesék</i>
---	---

DEME–FÁBIÁN–TÓTH 1999 nem mutat változást DEME–FÁBIÁN 1988-hoz képest.

LACZKÓ–MÁRTONFI 2004: csak itt található az idegen nevek kiejtésére vonatkozó utalás.

<i>Abdullah: Abdullaha, abduhalli Abbado [abbádó] Abbadóval, abbadói Claudio Abbado Abe Kóbó: Abe Kóbóval, Abe Kóbó-i Abe Kóbó-regény</i>	<i>Ábel: Ábellel, ábeli Achilles- [ahillesz-] {A-chil-les-} → Akhilleusz Achilles-in, Achilles-in-szakadás, Achilles-sarok</i>
---	---

<i>Adamis: Adamissal, adamisi Adamis Anna</i>	<i>Adónisz 'Kinürasz király és leánya, Mürrha fia' (latinul Adonis) Adó- nisszal, adóniszi adóniszi kólon, adóniszi sor</i>
<i>Adonáj: Adonájjal, adonáji</i>	
<i>Adonisz (utónév) Adonisszal, adoniszi → valóságos</i>	<i>Afanaszjevics → Bulgakov</i>

A kötet Tanácsadó részében bemutatott kategorizáció: családnevek; utónevek; házassági nevek; becenevek; ragadványnevek; művésznevek, írói álnevek; a mitológia és a vallás személynévként használt nevei; nickek.

BÁRÁNY 2009:

<i>Ábel</i>	<i>Ady Endré-s</i>
<i>Achilles, Akhilleusz</i>	<i>Ady Endre utca</i>
<i>Achilles-in</i>	<i>Adyk</i>
<i>Achilles-sarok (valakinek az Achilles- -sarka)</i>	<i>Ady-kötet Ady-kutatás</i>
<i>Áchim L. András</i>	<i>adys</i>
<i>Adolfka</i>	<i>Ady-vers</i>
<i>Ady</i>	<i>Ady-versbeli</i>
<i>Ady Endre</i>	<i>Akhilleusz</i>

MTA 2015:

<i>Abigél, Abigéllal v. Abigéllal</i>	<i>-vers; Ady-versbeli; Ady Endre utca</i>
<i>Achilles-in; Achilles-in-szakadás</i>	
<i>Achilles-sarka valakinek; de: Akhille- usz</i>	<i>Aeneas (görögül Aineiasz), Aeneasszal Allah, Allahot; Allahhal</i>
<i>Adrienn, Adrienn-nel, Adrienn-nél</i>	<i>Amadé (utónév), Amadéval</i>
<i>Ady: Ady Endre, az Adyak és Adyk; adyas v. adys, Ady Endré-s; Ady-</i>	

TÓTH 2017:

<i>Achilles; elv.: A-chil-les; l. Akhilleusz</i>	<i>Adrienn (utónév), Adrienn-nel, Adri- enn-nél</i>
<i>Achilles-in; Achilles-in-szakadás</i>	
<i>Achilles-sarok, Achilles-sarka valaki- nek</i>	<i>Ady: Ady Endre, Adyval, adyas v. adys, Ady Endré-s; Ady-vers, Ady- -versbeli; Ady Endre utca</i>
<i>Áchim: Áchim L. András; elv.: Á-chim; Áchim-ügy</i>	

3.2. Állatnevek. Az állatnevek írása talán a leghektikusabb a különféle helyesírási szótárakban. 1913-ban jelennek meg először, de 1950-ig a szótárakban csak kis kezdőbetűs példák vannak (pl. *bodri*). 1929 óta a szabályzatokban előfordulnak nagy kezdőbetűs állatnevek. Szótárakban nagy kezdőbetűs állatnévi példák csak 2004 óta bukkannak fel (BÁRÁNY 2009 kivételével).

KELEMEN 1906-ban egyáltalán nem találhatók állatnevek.

HORVÁTH 1913-ban megjelenik néhány, kis kezdőbetűs példa:

bodri

riska

BALASSA 1929 ellentmondásos – a szótárban kis, a szabályzatban nagy kezdőbetűvel ad példákat:

bodri

A szabályzatban:

Bodri

Ráró

BOGNER 1939 csak a szabályzatban említ állatneveket:

Bimbó, Morzsa, Pici, Sárga

MTA 1950 is BALASSA 1929 kettősségét követi.

riska (tehén)

A szabályzatban:

*Bodri, Sajó, Cirmos, Villám, Fecske,
Csákó, Bimbó*

MTA 1954 csak a szabályzatban hoz állatneveket:

*Bimbó, Bodri, Cirmos, Csákó, Fecske,
Sajó, Villám*

DEME-FÁBIÁN 1961-ben nincs állatnévi példa.

SZABÓ T. et al. 1978 csak a szabályzatban hoz állatneveket:

*Bimbó, Bodri, Cirmos, Csákó, Fecske,
Sajó, Villám*

MTA 1984 ismét csak a szabályzatban foglalkozik a kérdéssel:

*Bimbó, Csákó; Fecske, Villám; Bodri,
Zsoli; Cili, Cirmos*

DEME-FÁBIÁN 1988-ban sincs állatnévi példa.

DEME-FÁBIÁN-TÓTH 1999 nem mutat változást DEME-FÁBIÁN 1988-hoz képest.

LACZKÓ-MÁRTONFI 2004:

Bodri: Bodrival, bodris

Ráró: Ráróval, rárós

A szótár Tanácsadó részében:

<i>Bakróházi Mirr-murr Szepi</i>	<i>Amazon, Báró, Bundás, Gyanús, Holló,</i>
<i>Józsefvárosi Kócos Pajtás Mihály</i>	<i>Ilyesmi...</i>
<i>Bimbi, Cimi, Cindri, Csuppi, Susu,</i>	<i>Bodri kutya, Cili cica, Ráró lovam,</i>
<i>Szipa, Szuszmók, Tunyó</i>	<i>Riska tehén, Pityu papagáj,</i>
<i>Akela, Bagira, Bambi, Csí, Kele</i>	<i>Kavicska teknős</i>

BÁRÁNY 2009-ben nincs állatnévi példa.

MTA 2015:

<i>Bodri: Bodri kutya, Bodrival</i>	<i>Cirmos (állatnév); de: cirmos cica</i>
-------------------------------------	---

TÓTH 2017:

<i>Bodri, Bodrival: Bodri kutya, Bodrival</i>	<i>Cirmos (állatnév); de: cirmos cica</i>
---	---

3.3. Tárgynevek. Tárgynevekre példát először 1999-ből találni (pl. *Szent Korona*). A tárgynévi kategória 2004-től egyértelmű csupán. KELEMEN 1906, HORVÁTH 1913, BALASSA 1929, MTA 1950, MTA 1954, DEME–FÁBIÁN 1961, SZABÓ T. et al. 1978, MTA 1984 és DEME–FÁBIÁN 1988 tehát nem vesz fel tárgynévi kategóriát.

DEME–FÁBIÁN–TÓTH 1999-ben jelennek meg először a tárgynevek, bár gyanítható, hogy a nagy kezdőbetűs írásmód valójában a szakralitásra utal, s nem tárgynév voltuk miatt kapnak nagy kezdőbetűt:

<i>Szent Jobb (nemzeti ereklye)</i>	<i>Szent Korona-tan</i>
<i>Szent Korona (nemzeti ereklye)</i>	

Kategóriaként LACZKÓ–MÁRTONFI 2004 tárgyalja elsőként a tárgyneveket:

<i>Szent [...] Szent Jobb</i>	<i>Titanic [titanik] titanicos Titanic-</i>
<i>Szent Korona Szent Korona-tan</i>	<i>-katasztrófa</i>

A kötet Tanácsadó részében bemutatott kategorizáció: hajónevek; mozdonyok, lég-hajók, repülőgépek neve; úrjárművek és más űrobjektumok neve; vonatjáratok neve; hálózati számítógépek neve.

BÁRÁNY 2009:

<i>Szent Jobb (nemzeti ereklye)</i>	<i>Szent Sír</i>
<i>Szent Korona (nemzeti ereklye)</i>	

MTA 2015:

<i>Excalibur (Artúr kardja; fegyvernév)</i>	<i>Szent Korona (nemzeti ereklye); Szent</i>
<i>Szent Jobb (nemzeti ereklye)</i>	<i>Korona-tan</i>

A szabályzatbeli kategorizáció LACZKÓ–MÁRTONFI 2004-et követi.

TÓTH 2017 pontosan követi MTA 2015-öt.

3.4. Földrajzi nevek. Földrajzi nevek mindegyik szótárban előfordulnak.

KELEMEN 1906 országok, vizek, földrészek, közterületek, települések, megyék neveit mutatja be:

<i>Abesszília (Abisszília); abesszíniai</i>	<i>Al-Duna; aldunai</i>
<i>Ádriai-tenger</i>	<i>Andrássy-úti</i>
<i>Afrika; afrikai</i>	<i>Bács-Bodrog vármegye; de:</i>
<i>Akácfa-utca</i>	<i>bácsmegyei</i>
<i>az Akropolis</i>	<i>Grác [-ban, -ot]: gráci</i>
<i>Alcsút, községnév; alcsúti</i>	

A függelékben:

<i>Rákóczi-út, Múzeum-körút, Király- -utca, Petőfi-tér</i>	<i>Arany János utcai, Deák Ferenc téri Budapest; budapesti</i>
<i>Arany János utca, Deák Ferenc tér; Ferenc József híd</i>	<i>Duna</i>
<i>Ferenc-körúti, Lónyay-utcai, Buda- utcai</i>	<i>Magyarország; magyarországi</i>
<i>bécsiutcai, királyutcai</i>	<i>Magas Táttra</i>
	<i>Fekete-tenger</i>

HORVÁTH 1913-ban települések, megyék, országok, térszínek, vizek, közterületek stb. nevei találhatóak meg:

<i>Abauj-Torna vármegye v. megye, abaujmegyei v. abaujtornamegyei</i>	<i>Alpesek (v. Alpok), alpesi rózsza Berni- -Alpesek, Középső-Alpesek</i>
<i>Abbazia (-ban, -ba) (v. Abbázia)</i>	<i>Alsó- földr.: Alsó-Ausztria (Nieder- -Österreich), alsóausztriai, Alsó- -Fehér vm., Alsó-Németország, Alsó- -Kazán, hegyszoros, alsószamosi nyelvjárás</i>
<i>Abesszília, abesszíniai</i>	
<i>Abruzzók: az Appeninek fennsíkjá</i>	<i>Andrássy-út(i)</i>
<i>Afrika, Dél-Afrika, délafrikai</i>	
<i>Al- földr.: Al-Duna, az Alföld</i>	

A szabályzatban bemutatott kategorizáció: helységnevek; megyék neve; országok, földterületek, világrészek és szigetek neve; hegységek neve; vizek neve; utcák, terek, városrészek neve; épületek, hidak, szobrok neve.

BALASSA 1929:

<i>Abbazia, ..ában; abbaziai</i>	<i>Adria, Adriai tenger [Adriai-tenger]</i>
<i>Abesszília, abesszíniai</i>	<i>Afrika, afrikai; Dél-Afrika, Észak- -Afrika, délafrikai, északafrikai</i>
<i>Abony, hn, -ban: abonyi</i>	

A szabályzatban:

*Angolország
Székesfehérvár, Balatonfüred, Duna-
földvár, Magyaróvár
Bécs-Újhely, Majna-Frankfurt, Baden-
-Baden
Észak-Amerika, Dél-Afrika, Nyugat-
-Magyarország, Kelet-Európa
északamerikai, délafrikai,
nyugatmagyarországi
Zala (vár)megye, Fejér (vár)megye
Erzsébet körút, Váci ucca, Ferenc Jó-
zsef tér
Atlanti óceán, Földközi tenger, Fekete
tenger, Vörös tenger*

*Belváros, Víziváros, Józsefváros
Lánchíd, Margithíd, Erzsébethíd
Margitsziget, Csepelsziget
Gellérthegy, Sashegy, Hármashatár-
-hegy
Ferenc József híd
margitszigeti, józsefvárosi
Petőfi téri, Deák Ferenc uccai
Duna
Budapest; budapesti
Tátra
Gellérthegy*

BOGNER 1939:

*Abesszília, abesszíniai
Adria, adriai-tenger
Afrika, afrikai, Délafrika, délafrikai
Alcsi, az alcsi bíró (nem: az alcsi bí-
ró)
alföld, de: az Alföld
Algír, algíri*

*Alpések v. Alpok; alpesi tájék
Altaj hegység; uráltaji nyelvek
Amerika; Észak-Amerika; amerikai,
észak-amerikai
tér: Petőfi-tér, Szabadság-tér; [...]
Petőfi-téri, Vörösmarty-téri, de:
szabadságtéri, szénatéri*

A szabályzatban:

*Petrovgrád, Noviszád, Lyubisa
Bácska Palánka és nem Bačka
Palanka
szibotcai Danicsityev út és nem
subotcai Daničičev put*

*Karagyorgye tér
Jugoszlávia, Sumadija, Száva, Alföld,
Dunántúl, Balaton, Nis,
Kragujevac, Délszerbia*

MTA 1950:

*Abesszília
abesszíniai
Adria
Adriai tenger
Alaszka (főlsziget)
Alcsi; az alcsi bíró (nem: alcsii)*

*Alföld, Nagy-Alföld, Kis-Alföld
alföldi, nagyalföldi, kisalföldi
Algír
algíri
Alpések v. Alpok*

A szabályzatban:

*Magyarország, Alföld, Dunántúl
Budapest, Ferencváros*

*Bakony, Hernád, Balaton
Sztálin-út, Rákóczi-tér, Marx-tér*

MTA 1954:

<i>Abesszínia</i>	<i>afrikai</i>
<i>abesszíniai</i>	<i>Afrika-kutató</i>
<i>Adria</i>	<i>Albán Népköztársaság</i>
<i>Adriai-tenger</i>	<i>Alföld: Nagyalföld, Kisalföld</i>
<i>adriai-tengeri halászat</i>	<i>Alpok v. Alpesek</i>
<i>Afganisztán</i>	<i>Alsó-: Alsódabas</i>
<i>Afrika</i>	<i>Antarktisz: elv.: An-tark-tisz</i>

A szabályzatban bemutatott kategorizáció: országok neve; országrészek, tájegységek neve; vármegyék neve; közigazgatási egységek többemű neve; helységnevek; városrészek neve; utcák és terek neve.

DEME-FÁBIÁN 1961:

<i>Abbázia, Abbáziában; – abbáziai</i>	<i>-vadász; – Afrika-vadászi fel-</i>
<i>Abesszínia, Abesszíniában; – abesszí-</i>	<i>szerelés ← Dél-Afrika, Észak-</i>
<i>niai</i>	<i>-Afrika; – dél-afrikai, észak-afrikai</i>
<i>Adria, az Adrián; – adriai</i>	<i>Albán Népköztársaság</i>
<i>Adriai-tenger; az Adriai-tengeren; –</i>	<i>Algír (arabul Al-Dzsazáír), Algírban;</i>
<i>adriai-tengeri, Afrika, Afrikában;</i>	<i>– algíri</i>
<i>– afrikai → Afrika-kutatás, Afrika-</i>	

SZABÓ T. et al. 1978:

<i>Abesszínia; abesszíniai</i>	<i>alföld: nagy alföld, román alföld, ter-</i>
<i>Adeni-öböl; adeni-öböli</i>	<i>mékeny alföld; Nagyalföld, Né-</i>
<i>Afrika; afrikai; Afrika-kutató; Dél-</i>	<i>metalföld; Szlovák-alföld</i>
<i>-Afrika; dél-afrikai</i>	<i>Amerikai Egyesült Államok; amerikai</i>
<i>Alexandria, Alexandriába; alexandriai;</i>	<i>egyesült államokbeli; röv.: USA,</i>
<i>elv.: Ale-xand-ria</i>	<i>USA-beli</i>
	<i>Antwerpen; antwerpeni</i>

A szabályzatban bemutatott kategorizáció: országok neve; államnevek; országrészek, tájegységek neve; vármegyék neve; közigazgatási egységek többemű neve; települések neve, helységnevek; városrésznevek; utcák és terek neve.

MTA 1984:

<i>Abesszínia (történeti név); ma: Etiópia</i>	<i>alföld (=síkság); de: az Alföld (ma-</i>
<i>Adriai-tenger; adriai-tengeri</i>	<i>gyar tájegység); Havasalföld (tör-</i>
<i>Afganisztán, afganisztáni</i>	<i>téneti tájnév), Kisalföld, Német-</i>
<i>Afrika, afrikai; Afrika-kutatás Közép-</i>	<i>-alföld; Pó-alföld; Szlovák-alföld</i>
<i>-Afrika, közép-afrikai</i>	

<i>Algériai Szultánság (történeti), algériai szultánságbeli</i>	<i>Alsó-: Alsóörs, alsóörsi; Alsó-Ausztria, alsó-ausztriai</i>
<i>Alpok, az Alpokban; Keleti-Alpok; az osztrák Alpok</i>	<i>Antarktisz, antarktisi: elv.: Ant-ark-tisz v. An-tark-tisz</i>

A szabályzatban bemutatott kategorizáció: egyelemű földrajzi nevek; országnevek, országrésznevek, tájnevek; helységnevek, helységrésznevek; kötőjellel kapcsolt földrajzi nevek; államnevek, gazdasági földrajzi körzetnevek; államrészek nevei; közterületek nevei.

DEME–FÁBIÁN 1988:

<i>Abbázia (szerbhórvátul Opatija), abbáziai</i>	<i>Afrika, afrikai; Afrika-kutatás Közép-Afrika, közép-afrikai</i>
<i>Abesszínia (történelmi név); ma: Etiópia</i>	<i>Aggteleki-cseppkőbarlang (= Baradla)</i>
<i>Abház ASZSZK</i>	<i>Aix-en-Provence, aix-en-provence-i</i>
<i>Adriai-tenger, adriai-tengeri</i>	<i>Albán Szocialista Népköztársaság, albán szocialista népköztársasági</i>
<i>Adyliget, adyligeti</i>	<i>Algír (város; arabul Ed-Dzáír), algíri</i>

DEME–FÁBIÁN–TÓTH 1999:

<i>Abbázia (horvátul Opatija), abbáziai</i>	<i>Aggteleki-cseppkőbarlang (név-változat Baradla)</i>
<i>Abesszínia (tört.); ma: Etiópia</i>	<i>Albán Köztársaság, albán köztársasági</i>
<i>Abház ASZSZK</i>	

LACZKÓ–MÁRTONFI 2004 – megjelennek határon túli magyar tulajdonnevek és tulajdonnévtípusok:⁶

<i>Aachen [áhen] {Aa-chen} Aachenben, aacheni</i>	<i>Ábrahám-hegy (hegy) Ábrahám-hegyen, Ábrahám-hegyi</i>
<i>Abaligeti-barlang</i>	<i>Ada község: Ada községben, Ada községi</i>
<i>Abauj-Torna vármegye: Abauj-Torna vármegyében, Abauj-Torna vármegyei</i>	<i>Afgán Iszlám Állam: afgán iszlám állami</i>
<i>Abbázia (horvátul Opatija), Abbáziában, abbáziai</i>	<i>Aggteleki Nemzeti Park: aggteleki nemzeti parki</i>
<i>Ábrahámhegy (település) Ábrahámhegyen, ábrahámhegyi</i>	<i>Ajtósi Dürer sor: Ajtósi Dürer sori Akadémiatelep → Régiakadémiatelep</i>

A kötet Tanácsadó részében bemutatott kategorizáció: országnevek és államnevek; víznevek, domborzati nevek, terület- és tájnevek, tengerfenék-domborzati nevek; utcanevek.

⁶ Az *Ada község* például a magyarországitól eltérően az *Ada* város mint központ körüli járást, kistérséget jelöli.

BÁRÁNY 2009:

<i>Abbázia</i>	<i>afrikai</i>
<i>Abesszínia (történelmi)</i>	<i>Afrika-kutatás</i>
<i>abesszíniai</i>	<i>Afrika-kutató</i>
<i>Abrudbánya</i>	<i>Afrika-utazó</i>
<i>Abruzzók</i>	<i>Alcsi-Holt-Tisza</i>
<i>Afrika</i>	

MTA 2015:

<i>Abesszínia (tört.); ma: Etiópia</i>	<i>Ajka, ajkai</i>
<i>Adriai-tenger; adriai-tengeri</i>	<i>Ajkai járás, ajkai járási</i>
<i>Afrika, afrikai; Afrika-kutatás Közép- -Afrika, közép-afrikai</i>	<i>Alaszka, alaszikai</i>
<i>Ágcsernyő (szlovákul Čierna), ágcsernyői</i>	<i>Alcsi-Holt-Tisza, alcsi-holt-tiszai</i>
	<i>Algír (város; arabul Ed-Dzár), algíri</i>
	<i>Alma-Ata l. Almati</i>

TÓTH 2017 alapvetően DEME–FÁBIÁN–TÓTH 1999-et követi, de vannak kisebb változtatások, például:

*Afrika, afrikai; Afrika-térkép | Közép-
-Afrika, közép-afrikai*

3.5. Csillagászati nevek. Csillagászati nevek mindegyik szótárban előfordulnak.

KELEMEN 1906:

*göncölszekér (csill. munkákban: a
Göncölszekér)*

HORVÁTH 1913:

<i>göncöl, göncölszekér, kigöncöl</i>	<i>Mars, bolygó, a háború istene</i>
<i>hold, holddal (csill. munkákban: a Hold, de pl. a Szaturnusznak nyolc holdja van)</i>	<i>Vénusz (Venus): a szerelem és a női szépség istennője, az est-hajnali csillag</i>

A szabályzatban:

<i>Merkúr</i>	<i>csillagászati művekben: a Föld, a Hold, a Nap, a Kos, a Bak, a Rák</i>
---------------	---

BALASSA 1929:

<i>göncölszekér (vö szekér); a Nagy- -Göncöl és a Kis-Göncöl</i>	<i>Mars, tn, -ot; ~lakó Merkur, -t (csillag)</i>
--	--

A szabályzatban:

Mars

Jupiter

Nagy-Göncöl

tudományos munkákban: Föld, Nap,

Hold

BOGNER 1939:

Mars

A szabályzatban:

Jupiter; Vénus, Fiastyúk

MTA 1950:

föld; a Föld (mint égitest)

Göncölszekér

Göncöl szekere

hold; a Hold (égitest)

A szabályzatban:

Vénus

Föld

Nap

MTA 1954:

Göncölszekér; de: Göncöl szekere

hold (égitest), holdja, holddal

Mars (égitest)

Vénus (istennő és bolygó); de: Vénusz:

a murányi Vénusz

DEME–FÁBIÁN 1961:

föld, földje, földdel; csillagászati

szakmunkákban: a Föld

Göncölszekér; de: Göncöl szekere

hold, holdja, holddal; csillagászati

szakmunkákban: a Hold

Mars (isten és bolygó), Marssal,

a Marson; – marsi és marsbeli

nagy medve; de: a Nagymedve

(csillagkép)

nap (égitest), napja; csillagászati

szakmunkákban: a Nap

Vénus (istennő és bolygó), Venusszal,

a Vénuson; – venusi és venusbeli

Vénusz: a milói Vénusz, a murányi

Vénusz

SZABÓ T. et al. 1978:

föld, földje, földdel; csillagászati

szakmunkákban: a Föld

Göncölszekér; de: Göncöl szekere

hold (égitest), holdja, holddal [...]

(csillagászati szakmunkákban): a

Hold

Mars (isten és bolygó), Marssal,

a Marson; marsi és marsbeli;

Mars-lakó; de: marslakó

(=különleges) figura

Nagymedve (csillagkép); de: nagy

medve

nap (égitest), napja; csillagászati szakmunkákban: a Nap

Venus (istennő és bolygó), Venusszal, a Venuson; venusi és venusbeli Vénusz: a milói Vénusz

MTA 1984:

*Föld (tulajdonnévként)
Göncölszekér; de: Göncöl szekere
hold (égitest), holdja, holddal; de tulajdonnévként: a Hold
Mars (isten és bolygó), Marssal; marsi és marsbeli
Merkúr (bolygó)*

*nap (égitest), napja; de tulajdonnévként: a Nap
Vénusz (bolygó és istennő neve; latinosan: Venus), vénuszi és vénuszbeli; a milói Vénusz, a murányi Vénusz*

A szabályzatban:

Ikrek, Fiastyúk, Orion, Tejút, Merkúr, Plútó, Vénusz

DEME-FÁBIÁN 1988:

*Föld (tulajdonnévként)
Göncölszekér; de: Göncöl szekere
hold (égitest), holdja, holddal; [...] de tulajdonnévként: a Hold
Mars (isten és bolygó), Marssal, marsi és marsbeli
Merkúr (bolygó), merkúri
nagy medve; de: a Nagymedve (csillagkép)*

*nap (égitest), napja; de tulajdonnévként: a Nap
Venus (istennő), Venusszal, venusi; de: a milói Vénusz, a murányi Vénusz
Vénusz (bolygó), a Vénuszon, vénuszi; Vénusz-felszín*

DEME-FÁBIÁN-TÓTH 1999:

nap (égitest), napja; de: a Nap (tulajdonnév)

LACZKÓ-MÁRTONFI 2004:

*Göncölszekér: göncölszekéri
Hold (csillagászati tulajdonnévként)
Holdon, holdi || Hold-Föld-távolság
Mars² 'a Naprendszer negyedik bolygója' Marson, marsi || marsbeli, Mars-év, Mars-expedíció, Mars-kutatás, Mars-szonda
marslakó 'űrlény; fura alak'
Mars-lakó 'Marson élő lény'*

*Merkúr: merkúri
Nagy Medve (latinul Ursa maior)
nagy medvei
Nap (csillagászati tulajdonnévként)
napi || Nap-Föld-távolság | Nap típusú csillag
Vénusz 'a Naprendszer második bolygója' vénuszi || Vénusz-expedíció, Vénusz-felszín, Vénusz-rakéta*

A kötet Tanácsadó részében bemutatott kategorizáció: a naprendszer bolygói; csillagképek.

BÁRÁNY 2009:

<i>Föld (tulajdonnévként)</i>	<i>Mars (isten/bolygó)</i>
<i>Göncöl</i>	<i>Merkúr (bolygó)</i>
<i>Göncölszekér</i>	<i>Mérleg (csillagkép)</i>
<i>Göncöl szekere</i>	<i>Nagymedve (csillagkép)</i>
<i>Hold (égitest: a Föld holdja)</i>	<i>Nap</i>
<i>Vénusz (bolygó és istennő neve magyarul)</i>	<i>vénuszdomb</i>
<i>Vénusz-átvonulás</i>	<i>vénuszi</i>
<i>vénuszbeli</i>	<i>Vénusz-rakéta</i>

MTA 2015:

<i>Föld (csillagászati tulajdonnévként) földi; Föld körüli pálya</i>	<i>Merkúr (bolygó)</i>
<i>Göncölszekér; de: Göncöl szekere</i>	<i>Nagy Medve; Nagy Medve-beli</i>
<i>hold (égitest), holdja, holddal; de tulajdonnévként: a Hold</i>	<i>nap (égitest), napja; de csillagászati tulajdonnévként: Nap</i>
<i>Mars (isten és bolygó), Marssal; marsi és marsbeli</i>	<i>Vénusz (istennő és bolygó neve magyarul), vénuszi és vénuszbeli; milói Vénusz</i>

TÓTH 2017:

<i>Föld (csillagászati tulajdonnévként); Föld körüli pálya</i>	<i>Nagy Medve (csillagkép); Nagy Medve-beli</i>
<i>Hold (csillagászati tulajdonnév), holdbeli v. holdbéli; Hold–Föld-távolság</i>	<i>nap (égitest), napja; de csillagászati tulajdonnévként: Nap</i>
<i>Mars (bolygó), marsbeli; Mars-év, Mars-kutatás, Mars-szonda</i>	<i>Vénusz (istennő és bolygó neve magyarul), Vénuszon, vénuszi és vénuszbeli; Vénusz-felszín milói Vénusz</i>

3.6. Intézménynevek. Intézménynevek mindegyik szótárban előfordulnak.

KELEMEN 1906:

akadémia (mint köznév): ellenben: a Magyar Tudományos Akadémia = az Akadémia

A függelékben:

*Magyar Tudományos Akadémia
Természettudományi Társulat
Első Hazai Takarékpénztár*

*nem hivatalos használatban: nemzeti
színház, székesfehérvári áll. Fő-
reáliskola*

HORVÁTH 1913:

*akadémia (akademia): főiskola, tudó-
sok társasága; az Akadémia úgy
döntött; van két akadémiája;*

*a Magyar Tudományos Akadémia
röv.: M. T. Akadémia
operaház, az Operaház*

A szabályzatban:

*Vatikán
Nemzeti Színház
a kir. Kúria
Magyar Tudományos Akadémia, Nem-
zeti Múzeum, de: az nem akadé-
mia, de ez múzeum*

*Pesti Hazai Első Takarékpénztár
Budapesti grafikai és rokoniparosok
főnökegyesülete (mivel nagyon
hosszú)
Radich Béla és Társa
Kovács Árpád és Fia*

BALASSA 1929:

akadémia, Magyar Tudományos

Akadémia (M. T. Akadémia)

A szabályzatban:

*Magyar Tudományos Akadémia
Kisfaludy Társaság
Természettudományi Társulat
Nemzeti Színház
Szépművészeti Múzeum*

*Magyar Általános Hitelbank
Bethlen Kollégium
a m. kir. Adóhivatal, a IV. ker. előljá-
ráság, a központi állampénztár*

BOGNER 1939:

*akadémia g = tudós társaság, szakirá-
nyú felsőiskola, az Akadémia,
Szerb Tudományos Akadémia,*

*Magyar Tudományos Akadémia,
röv. M. T. Akadémia*

A szabályzatban:

*Királyi Báni Hivatal, Proszvéta Kon-
viktus, Nemzeti Színház, Első Hor-
vát Takarékpénztár; Fekete Sas*

MTA 1950:

*Akadémia = A Magyar Tudományos
Akadémia; röv.: M. Tud. Akadé-
mia*

*Alkotmányozó Gyűlés
opera, operák; az Opera
Operaház*

A szabályzatban:

*Magyar Tudományos Akadémia
Közegészségügyi Intézet
Magyar Nyelvtudományi Társaság
Országos Tervhivatal*

*Szabadság Szálló
bölcészettudományi kar, szentesi
földművelésszövetkezet, mezőtúri
gépállomás*

MTA 1954:

*Akadémia = a Magyar Tudományos
Akadémia; röv.: MTA, névelővel:
az MTA*

*Államvasutak, röv.: MÁV
opera, operája; de: az Opera
Operaház*

A szabályzatban:

*Magyar Dolgozók Pártja
Pedagógus Szakszervezet
Magyar Tudományos Akadémia
Ipari Tervező Intézet*

*Oktatásügyi Minisztérium
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Petőfi Sándor Gimnázium*

DEME–FÁBIÁN 1961:

*Akadémia (= a Magyar Tudományos
Akadémia), az Akadémiában és az
Akadémián; – akadémiai
kórház |← [...] János Kórház és Ren-
delőintézet (rövidebben: János-
-kórház; [] Benczúr utcai Kórház
opera, operája, operái; de: az Opera
(= a budapesti operaház)
pályaudvar; röv.: pu. |← [...] Keleti
pályaudvar, Gömöri pályaudvar*

*Rudas fürdő, a Rudas fürdőben; – Ru-
das fürdői
szálló (fn.), szállója, szállói |← [...] –
Gellért-szálló, Opera-szálló (nem
hivatalos nevekként)
szálloda, szállodája, szállodái |← As-
toria Szálloda, Duna Szálloda,
Gellért Szálloda, Opera Szálloda,
Park Szálloda (hivatalos intézmény-
nevekként)*

SZABÓ T. et al. 1978:

*pályaudvar: [...] Északi pályaudvar
Nemzeti Színház; nemzeti színházi*

*szálloda, szállodája, szállodái [...]]
Napoca Szálloda*

A szabályzatban:

*Román Kommunista Párt
Románia Szocialista Köztársaság
Akadémiája
Magyar Tudományos Akadémia
Párttörténeti Intézet*

*Babes–Bolyai Tudományegyetem
Nyelvtudományi Intézet
Kriterion Könyvkiadó
Egyetemi Könyvtár
Állami Magyar Színház*

MTA 1984:

<i>akadémia</i> (= <i>főiskola</i>), <i>akadémiája</i> , <i>akadémiái</i> ; <i>de: az Akadémia</i> (= <i>a Magyar Tudományos Akadémia</i>)	<i>opera</i> , <i>operája</i> , <i>operái</i> ; <i>de: az Opera</i> (= <i>a budapesti operaház</i>)
<i>Állami Biztosító</i> (<i>intézménynev.</i>); <i>röv.: ÁB</i>	<i>pályaudvar</i> ; <i>röv.: pu.</i> [...] <i>Kelenföldi pályaudvar</i> ; <i>a szolnoki pályaudvar</i>
<i>étterem: Kárpátia étterem, Kis Rabló étterem</i>	<i>szálló</i> (<i>fn.</i>), <i>szállója</i> , <i>szállói</i> ; [...] – <i>Volga Szálló</i>
<i>fürdő</i> [...] <i>Lukács fürdő</i>	<i>szálloda</i> , <i>szállodája</i> , <i>szállodái</i> ; [...] <i>Gellért Szálloda</i>
<i>kórház</i> [...] <i>Mentőkórház, Sportkórház, Margit Kórház, Tétényi Úti Kórház</i> (<i>intézménynevek</i>)	

A szabályzatban bemutatott kategorizáció: hivatalos, teljes és cégszerű nevek; intézmények alárendelt egységei; pályaudvarok, megállóhelyek, repülőterek, mozik, vendéglők, eszpresszók, üzletek, fürdők, temetők stb.; intézményszerű rendezvények, kiállítások, vásárok.

DEME–FÁBIÁN 1988:

<i>ÁFÉSZ = Általános Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezet</i> ; <i>de: egy falusi áfészben</i>	<i>kórház</i> [...] <i>Benczúr Utcai Kórház, Fővárosi János Kórház és Rendelőintézet</i> , [...] <i>Mentőkórház, Sportkórház, Tétényi Úti Kórház</i>
<i>Air France</i> (<i>repülőársaság</i>), <i>az Air France-szal</i>	<i>Opera</i> (= <i>a budapesti operaház</i>)
<i>Akadémia</i> (= <i>a Magyar Tudományos Akadémia</i>), <i>az Akadémiában és az Akadémián</i> , <i>akadémiai</i>	<i>operaház</i> ; <i>de: Magyar Állami Operaház</i>
<i>állami áruház</i> ; <i>de: Úttörő Állami Áruház</i>	<i>pályaudvar</i> ; <i>röv.: pu.</i> [...] <i>Budapest Nyugati pályaudvar, Kelenföldi pályaudvar, rendező pályaudvar</i> ; <i>a szolnoki pályaudvar</i>
<i>államvasutak</i> ; <i>de: Magyar Államvasutak</i> ; <i>röv.: MÁV</i>	<i>szálló</i> (<i>fn.</i>), <i>szállója</i> , <i>szállói</i> ; [...] <i>Erzsébet Szálló</i>
<i>étterem: Kárpátia étterem, Kis Rabló étterem, Vörös Rák étterem</i>	<i>szálloda</i> , <i>szállodája</i> , <i>szállodái</i> ; <i>szállodaipar</i> <i>Nemzeti Szálloda, Volga Szálloda</i>
<i>fürdő</i> [...] <i>Lukács fürdő</i>	

DEME–FÁBIÁN–TÓTH 1999:

<i>állami áruház</i>	<i>rendező pályaudvar</i> ; <i>a szolnoki pályaudvar</i>
<i>kórház</i> [...] <i>Madarász Utcai Gyermekkórház és Rendelőintézet, Mentőkórház, Sportkórház, Szent Imre Kórház</i>	<i>szálló</i> (<i>fn.</i>), <i>szállója</i> , <i>szállói</i> ; [...] <i>Stadion Szálló</i>
<i>pályaudvar</i> ; <i>röv.: pu.</i> [...] <i>Kelenföldi pályaudvar</i> ; <i>Nyugati pályaudvar</i> ;	<i>szálloda</i> , <i>szállodája</i> , <i>szállodái</i> ; <i>szállodaipar</i> <i>Astoria Szálloda, Nemzeti Szálloda</i>

LACZKÓ–MÁRTONFI 2004:

<i>Ágoston-rend</i>	<i>Akadémia 'Magyar Tudományos Akadémia' akadémiai az Akadémia levelező tagja, az Akadémia rendes tagja</i>
<i>Akácós kisvendéglő; Akácós kisvendéglői</i>	

A kötet Tanácsadó részében bemutatott kategorizáció: hivatalos nevek; rövid alakok; alárendelt egységek; intézményszerű rendezvények, kiállítások, vásárok.

BÁRÁNY 2009:

<i>Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal</i>	<i>Agrártudományi Egyetem (intézménynévként)</i>
<i>Ágoston-rend</i>	
<i>Ágoston-rendi</i>	<i>Akadémia (a Magyar Tudományos Akadémia)</i>

MTA 2015 igen bő választékot ad:

<i>Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal</i>	<i>akadémia (= főiskola), akadémiaja, akadémiai; de: az Akadémia (= a Magyar Tudományos Akadémia)</i>
<i>I. Nemzeti Adó- és Vámhivatal;</i>	<i>operaház; de: Magyar Állami Operaház; rövid névváltozattal: Operaház v. Opera</i>
<i>röv.: APEH</i>	
<i>Alitalia (légitársaság), az Alitaliánál</i>	

TÓTH 2017:

<i>adóhivatal; Nemzeti Adó- és Vámhivatal; röv.: NAV</i>	<i>étterem és panzióbeli, Kárpátia étterem, Kis Rabló étterem</i>
<i>ÁFÉSZ – Általános Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezet; de: egyfalusi áfészben</i>	<i>kórház [...] intézménynév részeként: Sportkórház, Szent Margit Kórház</i>
<i>Akadémia (= a Magyar Tudományos Akadémia), az Akadémiában és az Akadémián, akadémiai; az Akadémia levelező tagja</i>	<i>pályaudvar; röv.: pu. [...] rendező pályaudvar, szolnoki pályaudvar; Kelenföldi pályaudvar, Nyugati pályaudvar</i>
<i>állami áruház</i>	<i>szálló (fn.), szállója, szállói; [...] Kastélykert Szálló</i>
<i>államvasút; de: Magyar Államvasutak; röv.: MÁV</i>	<i>szálloda, szállodája, szállodái; [...] Erzsébet Szálloda</i>
<i>étterem, étterme; étteremlánc Biró Háza Étterem és Panzió, Biró Háza</i>	

3.7. Márkanevek. Márkanevek 1961 óta fordulnak elő a helyesírási szótárakban; KELEMEN 1906, HORVÁTH 1913, BALASSA 1929, MTA 1950 és MTA 1954 tehát nem mutat be márkanéveket.

Először DEME–FÁBIÁN 1961-ben tűnnek fel:

Ford, Forddal |→ *Ford-gyár* |← *van egy Fordja*

Pobeda, Pobedával: beült a Pobedába
|→ *Pobeda autó*

SZABÓ T. et al. 1978:

autó [...] Dacia autó

MTA 1984:

autó [...] Škoda autó

Mercédész (női név), Mercédesszel;
de: egy Mercedes (márkanév)

A szabályzatban:

Ultra, Trabant, Fabulon, Vegacillin;
Alfa Romeo, Coca-Cola
narancsital, meggylé; kecskeméti ba-
*rack, tokaji bor*⁷
Omnia kávé, Panangin tableta, Odol
fogkrém; Tomi Mat mosópor

DEME-FÁBIÁN 1988:

Alfa Romeo (autómárka)
autó [...] Moszkvics autó, Škoda autó,
Wartburg kombi autó
Coca-Cola, Coca-Colát, Coca-
Colával, coca-colás; Coca-Cola-
-szerű

Ford, Forddal; Ford-gyár | van egy
Fordja
Mercedes (márkanév), Mercédesszel

DEME-FÁBIÁN-TÓTH 1999:

autó [...] FIAT v. Fiat autó, Opel
autó, Škoda autó

LACZKÓ-MÁRTONFI 2004:

Adidas [adidasz] adidasos
Adobe [edobi] {A·do-be} adobes

Kalasznyikov: kalasznyikovos

A szótár Tanácsadó részében:

Sony
Piros Arany
Egyél Egyet!
Visa Electron

Sába sonka
Benetton
Hohes C

⁷ L. a 193. pont második bekezdésének állásfoglalását: „A nem márkanevként használt, többnyire a termék anyagára vagy származási helyére utaló nevekben a tagokat kis kezdőbetűvel írjuk: *narancsital, meggylé; kecskeméti barack, tokaji bor*; stb. – Címkén, hirdetésen stb., alakulatkezdő helyzetben az első tagot természetesen nagybetűvel kezdjük: *Kecskeméti barack* stb.”

BÁRÁNY 2009:

Mercedes (márkanév)

MTA 2015:

*Excel (= táblázatkezelő program);
Excel-tábla*

TÓTH 2017:

*Alfa Romeo (autómárka), Alfa
Romeó-s
autó [...] Škoda autó
Ford, Forddal; Ford modell | Henry
Ford*

*Mercédész (utónév), Mercédesszel;
de: Mercedes (márkanév), Merce-
desszel*

3.8. Kitüntetésnevek és díjnevek. Kitüntetés- vagy díjnév először 1913-ban tűnik fel (KELEMEN 1906-ban tehát még nem), de ekkor még csak a kis kezdőbetűs *térdszalagrend*. 1950-től tulajdonnévi példák is megjelennek.

HORVÁTH 1913 és BALASSA 1929:

térdszalag(rend)

MTA 1950:

Kossuth-díj Szabadság-érdemrend

MTA 1954:

Kossuth-díj Kossuth-díjas

DEME–FÁBIÁN 1961:

Kossuth-díj térdszalagrend

SZABÓ T. et al. 1978:

*Állami Díj; állami díjas térd [...] térdszalagrend
díj [...] Nobel-díj*

MTA 1984:

*díj [...] Jászai Mari-díj, Nobel-díj; Ál- díjas; Jászai Mari-díjas, Nobel-díjas;
lami Díj SZOT-díjas; állami díjas
Kossuth-díj, Kossuth-díjas*

A szabályzatban bemutatott kategorizáció: tulajdonnévi előtagúak; több különírt közszóból állók; kitüntetések és díjak fokozatai, típusai.

DEME–FÁBIÁN 1988:

<i>díj</i> [...] <i>Jászai Mari-díj, Kossuth-díj, Nobel-díj; Állami Díj</i>	<i>Kossuth</i> [...] <i>Kossuth-díj, Kossuth-díjas</i>
<i>díjas; Jászai Mari-díjas, Nobel-díjas; SZOT-díjas; állami díjas</i>	

DEME–FÁBIÁN–TÓTH 1999 hűen követi DEME–FÁBIÁN 1988-at.

LACZKÓ–MÁRTONFI 2004 – az altípusok jelentős bővülése a rendszerváltás hozta robbanásszerű nyelvhasználati változás következtében:

<i>Corvin-lánc: Corvin láncos</i>	<i>pro</i> [...] <i>Pro Urbe Díj</i>
<i>díj</i> [...] <i>Bartók Béla–Pásztory Ditta-díj, Baumgartner-díj, [...]</i>	<i>térdszalag térdszalagrend, térdszalagsérülés</i>
<i>Grammy-díj</i> [...] <i>Állami Díj, [...]</i>	
<i>Mécs László irodalmi díj</i>	

A szótár Tanácsadó részében:

<i>Citromdíj (névvé vált díjtípus)</i>	<i>Életfa díj; Pro Cultura Hungarica emlék-plakett</i>
<i>Eötvös Loránd-emlékérem; Alföld-díj; MIE-emlékérem</i>	<i>tanári Delfin díj</i>
<i>kémiai Nobel-díj; béke-Nobel-díj</i>	<i>Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt</i>
<i>Gundel-díj, de: Gundel művészeti díj a Francia Köztársaság Becsületrendje; Állami Díj</i>	<i>Budapest Tájfutó Sportjáért díj</i>

BÁRÁNY 2009:

<i>Kossuth-díj</i>	<i>Kossuth-díjas</i>
--------------------	----------------------

MTA 2015:

<i>Akadémiai Aranyérem</i>	<i>díjas; Jászai Mari-díjas, Nobel-díjas; állami díjas</i>
<i>díj</i> [...] <i>Sajtódíj, Toleranciadíj; Jászai Mari-díj, Nobel-díj; Állami Díj; Pro Universitate díj, Pro Urbe díj</i>	

A szabályzat sokat merít LACZKÓ–MÁRTONFI 2004-ből.

TÓTH 2017:

<i>Akadémiai Aranyérem</i>	<i>díjas; Jászai Mari-díjas, Nobel-díjas; állami díjas</i>
<i>díj</i> [...] <i>tulajdonnév részeként: Sajtódíj, Toleranciadíj; Jászai Mari-díj, Kossuth-díj, Nobel-díj; Állami Díj; Pro Universitate díj, Pro Urbe díj</i>	<i>Kossuth-díj, Kossuth-díjas</i>

3.9. Címek. Címek mindegyik szótárban előfordulnak.

KELEMEN 1906:

az Odüsszea v. Odysseia

A függelékben:

*Magyar Nyelvtan
Törökországi Levelek
Budapesti Közlöny
Vasárnapi Újság*

*A kőszívű ember fiai
Zalán futása vagy Zalán Futása
Buda halála vagy Buda Halála*

HORVÁTH 1913:

*Friss Újság
Odüsszea (Odyssea): Odisszeus (Odysseus) bolyongásait leíró eposz címe*

Vasárnapi Újság

A szabályzatban:

*Utazás a föld körül
a Falu rossza [!]
Kewlari búcsú*

*Vasárnapi Újság
Magyar Nyelvőr*

BALASSA 1929:

szózat; a Szózat

A szabályzatban:

*Budapesti Szemle
Magyarország és a Nagyvilág
Pesti Napló
Zalán futása*

*A kőszívű ember fiai
Fenn az ernyő, nincsen kas
A falu rossza
Gondolatok a könyvtárban*

BOGNER 1939:

szózat; a Szózat

A szabályzatban:

*A Két Fogoly, Hitel, Világ, Ifjúság,
Kalangya, A Mi Irodalmunk, de:
„A mi irodalmunk“*

MTA 1950:

Szózat (Vörösmarty költeménye)

A szabályzatban:

*Szabad Nép, Szabad Ifjúság, Társadalmi Szemle, Élet és Tudomány,
Magyar Nyelv*

*«Az acélt megedzik», «A fordulat éve»,
«Ismét magyar lett a magyar»
Buda Halála, Az Ifjú Gárda, Nemzeti Dal*

MTA 1954:

Odisszea

A szabályzatban:

*Szabad Nép**A leninizmus kérdései**Nemzeti dal**Előszó*

DEME-FÁBIÁN 1961:

*Aeneis, az Aeneisszel; – aeneisi
nemzeti dal; de: a költő maga mondta
el a Nemzeti dalt
népszabadság; de: Népszabadság
(újságcím)**Népszava (újságcím); de: a nép szava
Odisszea (hőskötemény; görögösen
Odüsszeia), az Odisszeában; –
odisszeai*

SZABÓ T. et al. 1978:

*biblia [...] Biblia (irodalmi mű)**Odisszea (hőskötemény; görögösen
Odüsszeia), az Odisszeában;
odisszeai*

MTA 1984:

*Nép-: Népszabadság, Népszava (újság-
címek); Népszínház; Nép-sziget**odisszea (= hányattatás, bolyongás);
de: Odisszea (hőskötemény; görögösen:
Odüsszeia)*

A szabályzatban bemutatott kategorizáció: állandó címek – újságok, hetilapok és folyóiratok címe; egyedi címek – költői művek, könyvek, értekezések, cikkek, képek, szobrok, zeneművek, műsorszámok stb.

DEME-FÁBIÁN 1988:

*Aeneis, az Aeneisszel, aeneisi; Aeneis-
-beli hős
Aida (zenemű), Aida-beli
nemzeti dal; de: a költő maga mondta
el a Nemzeti dalt**Nép-; Népszabadság, Népszava (újság-
címek); Népszínház; Nép-sziget
odisszea (= hányattatás, bolyongás);
de: Odisszea (hőskötemény; görögösen
Odüsszeia)
szózat, szózata; Szózat (verscím)*

DEME-FÁBIÁN-TÓTH 1999:

szózat, szózata; de: Szózat (verscím)

LACZKÓ-MÁRTONFI 2004:

*A Dunánál című vers
Aeneis [éneisz] {Ae-ne-is} aeneisi
Agnus Dei
A Hét**Aida [ajda] {Ai-da} aidai || Aida-
-előadás
Ájurvéda: Ájurvéda-beli || ájurvédikus*

A kötet Tanácsadó részében bemutatott kategorizáció: állandó címek; melléklet- és rovatcímek, tévé- és rádióműsorok állandó címei; internetes portálok címei; egyedi címek.

BÁRÁNY 2009:

Aeneis

A közúti közlekedés szabályai (rendelet címe)

MTA 2015:

*Aeneis, aeneisi; Aeneis-beli hős
Nemzeti alaptanterv; rövid.: NAT*

*Odüsszeia, Odüsszeia-beli
szózat, szózata; de: Szózat (verscím)*

TÓTH 2017:

*Aeneis, az Aeneisszel, aeneisi; elv.:
Ae-ne-is; Aeneis-beli hős
Aida (zenemű), Aida-beli; Aida-
-bemutató*

*nemzeti dal; de: a költő maga mondta
et a Nemzeti dalt
Nép-; Népszabadság, Népszava (új-
ságcímek); Népszínház; Nép-sziget*

3.10. Egyéb tulajdonnevek. Az egyéb tulajdonnevek megjelenése – a dolog természetéből adódóan – meglehetősen ad hocnak tűnik.

KELEMEN 1906, HORVÁTH 1913 és BALASSA 1929 egyike sem foglalkozik egyéb tulajdonnevekkel. Az MTA 1950-ben csak a szabályzatban jelennek meg egyéb tulajdonnevek. Az akadémiai helyesírási szabályzat 1879–1950 közötti kiadásaiban ugyanis – némileg eltérő szövegváltozatokkal – szerepel az alábbi kitétel: „Természettudományi munkákban az *é g i t e s t e k* és *j e g y e k* neveit egyöntetűség és könnyebb érthetőség kedvéért nagy kezdőbetűvel írják: *Merkur, Venus, Föld (Tellus), Nap (Sol), Kaszás, Fias-tyúk, Kos, Bika*; – a földtanban a képződmények neveit: *Kréta, Kőszén, Jura, Trias* stb., – valamint más tárgyi tulajdonneveket is, ha különös kiemelésük szükségesnek mutatkozik, pl. a közzétanban a kőzetek, az ásványtanban az ásványfajok, a vegytanban az elemek nevét stb. [kiemelések az eredetiben]” (MTA 1943: 42).

MTA 1954: ekkortól 1984-ig két eseménynév, a *Nagy Októberi Szocialista Forradalom* és a *Nagy Honvédő Háború* tulajdonnévként, kivételesen, nagy kezdőbetűvel íródik. A manapság elég gyakori nagy kezdőbetűs eseménynévirást a helyesírási szabályzatok legfeljebb eltűrik, a szótárak semmiképp se propagálják.

DEME–FÁBIÁN 1961:

*Nagy Honvédő Háború; – nagy hon-
védő háborúbeli*

Nagy Októberi Szocialista Forradalom

SZABÓ T. et al. 1978:

*Nagy Honvédő Háború; nagy honvédő
háborúbeli*

Nagy Októberi Szocialista Forradalom

MTA 1984 visszavonja ez utóbbiak tulajdonnévi státusát:

nagy honvédő háború

nagy októberi szocialista forradalom

DEME–FÁBIÁN 1988 óta a szótárakban időről időre fel-feltűnnek számítógépes programozási nyelvek nevei:

Algol nyelv (a számítástechnikában)

DEME–FÁBIÁN–TÓTH 1999:

Pascal nyelv (számítógépi programnyelv)

Komplex kézikönyv lévén LACZKÓ–MÁRTONFI 2004 a többinél részletesebben mutatja be a tulajdonnévi kategóriákat és alkategóriákat; ezekről több helyütt tettünk említést. Az e pontban tárgyalt típusok is megjelennek a szótári részben:

<i>BASIC [bézik] {BA·SIC} <Beginner's</i>	<i>nagy [...] nagy honvédő háború [...]</i>
<i>All-purpose Symbolic Instruction</i>	<i>nagy októberi szocialista forradalom</i>
<i>Code 'Kezdők Általános Célú Szimbolikus Utasításkódja'</i>	<i>Pascal² (programnyelv) [paszkál]</i>
<i>BASIC-vel, BASIC-es BASIC-program BASIC nyelv → Visual BASIC</i>	<i>pascali Pascal-program Pascal nyelv</i>

BÁRÁNY 2009 és MTA 2015 nem foglalkozik egyéb tulajdonnevekkel.

TÓTH 2017:

Pascal nyelv (programnyelv)

4. Összegzés. A magyar helyesírás történetében eddig 15 (önálló műnek tekinthető) szótár jelent meg, az első 1906-ban. Ezeket tekintettük át a tulajdonnevek feldolgozása szempontjából. Általánosságban megállapíthattuk, hogy minden szótár tartalmaz tulajdonneveket, toldalékolási tudnivalókkal. A szótárak mérete egyre nő, így a tulajdonnévi állomány is bővül. Ezzel párhuzamosan a szótári apparátus is folyamatosan érlelődik, fejlődik, az 1950-es szabályzat óta egyértelműen szervesen.

A bemutatott tulajdonnévi kategóriák is fokozatosan számosznak: személynevek, földrajzi nevek, csillagászati nevek, intézménynevek és címek mindegyik szótárban előfordulnak. Kitüntetés- vagy díjnév először 1913-ban tűnik fel, előbb csak kis kezdőbetűvel, 1950-től tulajdonnévi példákkal is. Márkanevek 1961 óta fordulnak elő a helyesírási szótárakban. Állatnevek 1913-ban jelennek meg először, de – noha 1929 óta a szabályzatokban előfordulnak nagy kezdőbetűs állatnevek – 1950-ig a szótárakban kizárólag kis kezdőbetűvel; nagy kezdőbetűs állatnévi példák szótárban csak 2004 óta bukkannak fel. Tárgynevekre példát először 1999-ből találni, bár a nagy kezdőbetű itt inkább a szakralitás jelölője, a tárgynévi kategória 2004-től egyértelmű csupán.

A kisbetű-nagybetű átcsapás nem csupán a helyesírási szótárak, hanem az akadémiai helyesírás egész történetén végigvonul. Az 1832-es első szabályzat még az intézményneveket is csak korlátozottan tartotta tulajdonnévnek, például: *magyar tudós Társaság*. Az eltelt száz két évszázad során folyamatosan nőtt a nagy kezdőbetűs, azaz a helyesírás által tulajdonnévnek tartott elemek aránya. Ezt is tükrözheti az állatnevekről és díjnevekről tett fenti megfigyelés. Ennek a fajta elmozdulásnak a háttérében álló okok ugyanakkor

vélhetőleg elsősorban közéletiek (a 19. század elején a minden főnevet nagy kezdőbetűvel írni rendelő német helyesírástól való minél nagyobb elkülönböződés igénye) és szociálpszichológiaiak (a dolgoknak tulajdonított szubjektív fontosság ikonikus megjelenítése), így ezek elemzése szétfeszítené egy nyelvészeti tárgyú írás kereteit.

Felhasznált források

- BALASSA JÓZSEF 1929. *Az egységes magyar helyesírás szótára és szabályai*. Budapesti Korrektorok és Revizorok Köre, Budapest.
- BÁRÁNY MARGIT 2009. *Akadémiai helyesírási szótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- BOGNER JÓZSEF 1939. *A magyar helyesírás szabályai és szótára*. Jugoszláviai Magyar Népkönyvtár. Globus Nyomda, Petrovgrad [= Nagybecskerek].
- DEME LÁSZLÓ – FÁBIÁN PÁL 1961. *Helyesírási tanácsadó szótár*. Terra, Budapest.
- DEME LÁSZLÓ – FÁBIÁN PÁL 1988. *Helyesírási kézikönyv*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- DEME LÁSZLÓ – FÁBIÁN PÁL – TÓTH ETELKA 1999. *Magyar helyesírási szótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- HORVÁTH ENDRE 1913. *A magyar helyesírás szótára és szabályai. Az iskolai helyesírás alapján*. Athenaeum, Budapest.
- KELEMEN BÉLA 1906. *A magyar helyesírás kis szótára. A hivatalos iskolai helyesírás alapján*. Athenaeum, Budapest.
- LACZKÓ KRISZTINA – MÁRTONFI ATTILA 2004. *Helyesírás*. Osiris Kiadó, Budapest.
- MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 1943. *A magyar helyesírás szabályai*. 8., átdolgozott és bővített kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 1950. *A magyar helyesírás szabályai*. 9., átdolgozott és bővített kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 1954. *A magyar helyesírás szabályai*. 10., átdolgozott és bővített kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 1984. *A magyar helyesírás szabályai*. 11. kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 2015. *A magyar helyesírás szabályai*. 12. kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- SZABÓ T. ATTILA – BALOGH DEZSŐ – GÁLFFY MÓZES – KELEMEN BÉLA szerk. 1978. *Magyar helyesírási szótár*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.
- TÓTH ETELKA 2017. *Magyar helyesírási szótár. A magyar helyesírás szabályai tizenkettedik kiadása szerint*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Hivatkozott irodalom

- FÁBIÁN PÁL szerk. 1962. A Helyesírási Bizottság újabb határozatai. *MTA I. Osztály Közleményei* 19: 277–87.
- FÁBIÁN PÁL szerk. 1972. A Helyesírási Bizottság 1959–1961. évi határozatai. In: TIMKÓ GYÖRGY szerk., *Helyesírási és tipográfiai tanácsadó*. 2. kiadás. Nyomdaipari Egyesülés, Budapest. 60–72.

MÁRTONFI ATTILA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9972-4305>

Budapest

ATTILA MÁRTONFI, Proper names in Hungarian spelling dictionaries

The paper provides a review of every spelling dictionary of the Hungarian standard, excluding terminological, transcriptional, and educational works, however, considering attached regulatory sections and appendices. The general observations are the following: Every spelling dictionary contains proper names. Over time, dictionaries have become more and more detailed; hence the onomastic material within them has also grown. The lexicographical apparatus has become richer over time. While it was slightly chaotic at the beginning of the examined period, then it became overcomplicated and was finally cleaned up made the 1980s. Organic development can be observed from the 1950s. At times, new onomastic categories appeared in the dictionaries. Anthroponyms, toponyms, astronomical names, names of institutions, and titles occur in every dictionary. Names of honors, prizes, or awards appeared for the first time as proper names in 1950. Brand names have been present in dictionaries since 1961. The occurrence of the names of animals is the most hectic: dictionaries between 1913 and 1950 handled them as common nouns. Since 1929 regulations have considered them proper names; the first capitalized examples in dictionaries only appeared in 2004. The names of objects have been listed since 1999, however the first cases were capitalized because of their sacred nature. The category has been used consciously since 2004. Miscellaneous proper names also appear ad hoc in the dictionaries.